

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»
Кафедра педагогіки

ГАЛІЩАН О. А.

**Методичні рекомендації до практичних занять і виконання самостійної
роботи з навчальної дисципліни**

**«АКМЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ ОСВІТЯНСЬКИХ КАДРІВ»**

**для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої
освіти**

Одеса – 2020

Рекомендовано до друку рішенням ученої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 1 від 31 серпня 2020 року)

Галіцан О. А. Методичні рекомендації до практичних занять і виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Акмеологічні аспекти професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів» для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 015 Професійна освіта : Одеса, Університет Ушинського, 2021. 27 с.

Рецензенти:

– Ягоднікова В. В. доктор педагогічних наук, професор, Проректор з науково-педагогічної та інноваційної діяльності КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

– Осипова Т. Ю. доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Методичні рекомендації розроблено для допомоги здобувачам третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 015 Професійна освіта. Подано анотацію дисципліни, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи, рекомендовану літературу, вимоги до знань і вмінь здобувачів, набутих у процесі вивчення дисципліни, перелік питань до заліку.

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни.....	
Анотація навчальної дисципліни.....	
Плани практичних занять.....	
Завдання для самостійної роботи.....	
Індивідуальні навчально-дослідні завдання.....	
Критерії оцінювання.....	
Форми поточного і підсумкового контролю.....	
Питання до заліків	
Рекомендована література.....	

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Статус дисципліни: вибіркова	
Модулів – 1	Освітньо-професійна програма: 015 Професійна освіта	Мова навчання: українська	
Змістових модулів – 1		Рік навчання:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: складання словника, концептуальної карти, реферат	Спеціальність: 015 Професійна освіта (спеціалізація – теорія і методика професійної освіти)	2-й	2-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи студента – 8	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	4-й	4-й
		Лекції	
		14 год.	4 год.
		Практичні	
		16 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання:	
30 год.	30 год.		
Вид контролю: залік			

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,3% / 66,7%

для заочної форми навчання – 8,8 % / 91,2%

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Акмеологічні аспекти професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів» є вибірковою у підготовці здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю: 015 Професійна освіта.

В координатах сучасних змін в системі підготовки майбутніх фахівців галузі освіти першочергового значення набуває розвиток к здатності освітян саморозвиватися і самовдосконалюватися впродовж життя, оцінювати рівень власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію й професійну мобільність, дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики, міжкультурної толерантності та керуватися загальнолюдськими цінностями, уміння толерувати невизначеність і доводити унікальність власного наукового пошуку в умовах інформаційного /цифрового суспільства.

Мета навчальної дисципліни: набуття здобувачами теоретичних знань щодо концептуальних засад акмеологічно спрямованої неперервної професійної підготовки майбутніх педагогів, умінь, навичок, достатніх для продукування наукових ідей, розв'язання теоретичних та практичних проблем у галузі професійної і дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією акмеологічних принципів, а також проведення власного наукового дослідження на засадах акмеології, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Передумови для вивчення дисципліни: паралельне опанування навчальної дисципліни «Професійна освіта».

Очікувані результати навчання дисципліни:

Унаслідок вивчення навчальної дисципліни здобувачі мають

- знати теоретичний базис акмеології як наукової дисципліни;
- визначати загальні методологічні принципи акмеології;
- інтерпретувати інваріантність і варіативність професійної діяльності викладача вищої школи в епоху змін;
- розуміти концептуальні засади акмеологічно спрямованої неперервної професійної підготовки майбутніх педагогів;
- класифікувати інноваційні напрями науково-методичного супроводу педагогічного акмепрофесіогенезу;

уміти:

- використовувати інноваційні наукові підходи у творчій педагогічній діяльності;
- адекватно оцінювати особистісно-професійні акмедосягнення;
- застосовувати акметехнології професійного розвитку фахівців;
- розробляти методичний арсенал креативно-акмеологічного супроводу

професійного розвитку майбутніх фахівців.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати **такі компетентності:**

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та професійної практики.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК02. Здатність до проведення дослідницької та інноваційної діяльності.

ЗК03. Здатність до застосування сучасних інформаційних технологій.

ЗК04. Здатність до усного і писемного спілкування державною та іноземною мовами з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК05. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), адаптуватися й діяти в нових ситуаціях.

ЗК06. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК01. Здатність до активного спілкування і професійної взаємодії з колегами в науково-педагогічних сферах діяльності, здатність працювати в команді.

СК02. Здатність використовувати знання фундаментальних і прикладних дисциплін у процесі професійної педагогічної діяльності.

СК03. Здатність критично оцінювати власний досвід, результати діяльності.

СК04. Здатність до використання в роботі психолого-педагогічних досліджень, передового вітчизняного і зарубіжного педагогічного досвіду.

СК05. Здатність до вирішення завдань професійної освіти шляхом застосування інноваційно-комунікативних технологій і методів наукових досліджень.

СК07. Здатність до моделювання системи підготовки майбутніх фахівців за спеціалізацією.

СК10. Здатність до вдосконалення професійної культури шляхом розроблення індивідуальної траєкторії власного особистісного і професійного розвитку.

СК14. Здатність аналізувати, прогнозувати, моделювати систему управління якістю освіти

Міждисциплінарні зв'язки: навчальні дисципліни «Професійна освіта», «Методологія наукових досліджень», «Філософія та етика наукових досліджень»

Опановуючи зміст навчальної дисципліни здобувач повинен

дотримуватися принципів академічної доброчесності:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- покликання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ та ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема: ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЗАСАДИ АКМЕОЛОГІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСВІТЯНСЬКИХ КАДРІВ

Лекційне заняття №1 **2 години**

План

1. Теоретичний базис акмеології.
2. Акмеологія як наукова дисципліна.
3. Загальні методологічні принципи акмеології.
4. Цільовий аспект акмеології.
5. Процесуальний аспект акмеології.
6. Результативний аспект акмеології.

Теоретичний блок.

До основних завдань, які розв'язує акмеологія, належать:

з'ясування індивідуально-психологічних особливостей розвитку людини на різних ступенях зрілості та в період «акме»; виявлення відмітних ознак, які повинні бути розвинуті у дошкільному, шкільному віці та юності, що дозволило б суб'єкту успішно виявити себе на етапі зрілості; дослідження з позицій творчості певних аспектів традиційних концепцій психології особистості, впровадження їх в акмеологічну науку; дослідження шляхів самореалізації та розкриття її творчого потенціалу; розробка акмеологічних концепцій формування професійної самосвідомості; аналіз руху по шляху самовдосконалення та формування професійної майстерності; виявлення, опис і аналіз феноменології акме-форм у життєдіяльності людини; вивчення у ході досліджень, наскільки професійний розвиток спричиняє екзистенціально-особистісний чи, навпаки, особистісний, розвиток є лише побічним продуктом професійного; з'ясування механізмів і результатів впливів макро-, мезо-, мікросоціумів і природних умов на людину в період її підготовки до власного «акме» та впродовж його; розробка стратегій організації життя людини, які б дали їй можливість всебічно й оптимально самореалізовуватися; удосконалення людської особистості, допомога їй у досягненні нею вершин у фізичному, духовно-моральному та професійному розвитку; вивчення можливостей продовження акме-періоду в житті людини.

Предмет акмеології – це творчий потенціал людини, закономірності й умови досягнення суб'єктом діяльності різних рівнів розкриття творчого потенціалу, вершин самореалізації.

Завдання акмеології – це забезпечення суб'єкта діяльності знаннями і технологіями, які забезпечують можливість його успішної реалізації в різних сферах діяльності, а також у галузі вибраної професії.

Акмеологія, як наука про досягнення людиною вершин у обраній

діяльності, тісно пов'язана із визначенням внутрішніх механізмів, факторів досягнення професійної майстерності, оптимізації навчального процесу і підвищення кваліфікації завдяки пошуку найбільш оптимальних способів розвитку творчого потенціалу людини, самореалізації, розкриття резервних можливостей.

Акмеологія здійснює комплексні дослідження процесів і способів здійснення різними фахівцями професійної діяльності, синтезуючи для цього досягнення інших наук про людину, перш за все, філософії, соціології, психології, фізіології й педагогіки, з метою вивчення і аналізу акмеформ, успішної й творчої професійної майстерності і розробки технологій розвитку професіоналізму.

Використання акмеологічного підходу в сучасній вищій професійній освіті є дуже важливим, оскільки це посилює професійну мотивацію майбутніх менеджерів-економістів, стимулює розвиток їхнього творчого потенціалу, дає можливість виявляти та використовувати ресурси особистості для досягнення успіху в професійній діяльності. Період найвищого творчого успіху, професійної майстерності – це гармонічне поєднання вже раніше досягнутих здобутків та усвідомлюваних можливостей; відкриття в собі нових можливостей і здібностей, розвиток креативності.

Період досягнення «акме» має як особистісну, так і соціальну детермінацію. Людина вступає в період досягнення максимальної продуктивності через розкриття своїх здібностей, особистісних якостей, життєвого та професійного досвіду. В той же час, досягнення «акме» можливе тільки у випадку суспільно важливої діяльності, реалізацією особистістю запитів суспільства, культури, професії. «Акме» – вершина професіоналізму – це стабільність високих результатів роботи, а також надійність.

Практичне заняття № 1 – 2 години

Семінар: Загальні методологічні принципи і аспекти акмеології як науки

Питання для обговорення:

1. Предмет, об'єкт, проблемне поле, головні цілі і завдання акмеології на сучасному етапі її розвитку.
2. Характеристики акмеології як науки: фундаментальність, гуманістична спрямованість, інтегративний характер
3. Міждисциплінарні зв'язки акмеології. Соціальна сутність акмеології, її функції та роль у системі людинознавства.
4. Загальні і конкретні методологічні принципи акмеології: детермінізму, гуманізму, розвитку, комплексності, системності, суб'єктності, потенційної та актуальної, активності, єдності особистості і діяльності .
5. Природничо - наукова, суспільно - гуманітарна та технологічна орієнтації акмеології.
6. Онтологічний, гносеологічний, аксіологічний і методологічний плани

акмеології.

Завдання для самостійної роботи

1. Здійснити порівняльну характеристику об'єкту і предмету акмеології та інших галузей психологічної науки.
2. Описати актуальні проблеми, які є предметом вивчення акмеології.
3. Схематично зобразити зв'язок акмеології з іншими науками та її
4. диференціацію .
5. Виділити головні цілі і завдання акмеології на сучасному етапі її
6. розвитку.
7. Розкрити соціальну сутність акмеології, її функції та роль у системі
8. людинознавства.
9. Підготувати доповідь: "Проблеми акмеології в роботах наших сучасників" (на основі аналізу наукових робіт в журналах «Акмеологія» та «Акмеологія в Україні: теорія і практика» за означеними темами).

Рекомендована література: [1], [2], [4], [9], [12], [13].

Тема: МОДЕЛІ УНІВЕРСАЛЬНОЇ ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ

Лекційне заняття №2 *2 години*

План

1. Розвиток як біфуркаційний феномен.
2. Праксеологічна (поведінково-діяльнісна), гносеологічна та аксіологічна позиції людини.
3. Розвиток освітніх стратегій.

Теоретичний блок. У сучасній філософії освіти диференційовано три глобальні педагогічні цілі розвитку людини (які загалом відповідають трьом традиційним цілям уроку — освітній, виховній та розвивальній — і співвідносяться із трьома класичними суб'єктами колективного наукового пошуку — генератором ідей, ерудитом, критиком): гносеологічну — формування особистості через освіту як цілісну систему; праксеологічну — формування фахівця через навчання; аксіологічну — формування духовно-мор

Еталонною освітньою системою, яка відповідає еталонному ж освітньо-розвивальному середовищу, є така система, яка інтегрально-комплексним чином реалізує зазначену триєдину мету — формування фахівця, патріота та особистості. Таким чином, найбільш повною й довершеною педагогічною моделлю має бути така холістична парадигма, котра виражає (на теоретико-методологічному та практико-технологічному рівнях) зазначений вище висновок.

В контексті формування компетентного фахівця на акмеологічних засадах важливим є те, що вищим рівнем розвитку компетентності є здатність до

творчості — творчого мислення та діяльності. Визначити шляхи формування творчої діяльності, уможливорює методологічний інструмент — універсальна парадигма розвитку.

Універсальна парадигма розвитку виявляє універсальну схему будь-якого розвитку, що постає універсальною ж властивістю Всесвіту: теза—антитеза—синтез. Тріадна модель руху є універсальною моделлю реальності, фундаментальною характеристикою якої є рух, зміна, що здійснюється принципово як коливально-хвилястий процес, аналіз котрого на рівні найпростішої синусоїдальної моделі руху як тріадної сутності дозволяє побудувати «універсальну мову», що дає можливість синтезувати універсальні знання.

Практичне заняття № 2 – 2 години

Круглий стіл: Праксеологічна (поведінково-діяльнісна), гносеологічна та аксіологічна позиції людини

Питання для обговорення:

1. Гносеологія – наука про пізнання людиною дійсності.
2. Праксеологія – наука про поведінкову сферу людини.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготувати доповідь: Акмеологічні інваріанти професіоналізму в певних видах професійної діяльності (соціального педагога, психолога, вчителя, менеджера, журналіста, науковця, діяча культури та мистецтва тощо).

Рекомендована література: [1], [2], [4], [9], [12], [13].

Тема: ІНВАРІАНТНІСТЬ І ВАРІАТИВНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ.

Лекційне заняття №3 2 години

План

1. Філософське осмислення феномену «педагогіка» в умовах сьогодення.
2. Педагогіка як інструмент виявлення інтеркультурних механізмів розвитку професіоналізму та соціокультурного досвіду педагога.
3. Трансгресивна педагогіка.
4. Варіативність професійного розвитку викладача.
5. Культурологічна спрямованість теорії та практики педагогічного процесу.
6. Деякі аспекти інваріантності в професійній діяльності викладача вищої школи.
7. Інваріантні цінності професії.
8. Креативно-інноваційний характер педагогічного процесу.

Теоретичний блок. Здійснюючи філософське осмислення феномену «педагогіка» в умовах сьогодення, вчені розглядають науку як трансгресивну (граничну) в умовах сучасного академічного середовища. Трансгресивна педагогіка (від англ. Transgression – порушення, вихід за межі) – напрям в сучасній педагогіці, який постав у 70-х роках ХХ століття на межі екзистенціальної психології і феноменології (Р. Мей, Л. Бінсвагер, А. Сторч, М. Бос, Дж. Бетлі, Р. Кунта ін.) та гуманістичної педагогіки і психології (А. Маслоу, К. Роджерс та ін.).

Під трансгресивною педагогікою розуміється напрям альтернативної педагогіки, спрямований на виявлення інтеркультурних механізмів формування соціокультурного досвіду індивіда, вивчення практики створення інтеркультурних цінностей для подолання людиною меж своїх можливостей з метою самоактуалізації й самореалізації у житті.

В умовах трансгресивної педагогіки варіативність професійного розвитку викладача детермінується трьома компонентами, які є взаємопов'язаними та спрямованими один на одний: дія, особистість та середовище, а психологічні механізми трансгресії виступають у функції мотиваційних процесів, що забезпечують поштовх до дії; визначають готовність людини витратити необхідну для цього кількість енергії; задають загальний напрямок пошуку цінностей; підтримують дію, впливаючи на її тривалість.

У цьому контексті доцільно розглядати педагогіку як інструмент виявлення інтеркультурних механізмів розвитку професіоналізму та соціокультурного досвіду педагога за рахунок розширення саме предметної

сфери самої науки. Слід звернути увагу, що сучасна ситуація вплинула на зміну ієрархії функцій викладача вищої школи, його переходу від освітньо-інформаційної до культуротворчої.

Культурологічна спрямованість теорії та практики педагогічного процесу закладена у суті самої науки, яка здатна поєднувати рівень розвитку суспільства, його культури і систему способів і результатів розвитку сутнісних сил людини у процесі освіти, виховання. У випадку трансгресивної концепції, особистість, як відзначають вчені, постає відкритою системою, що взаємодіє із зовнішнім світом та діяльністю індивіду і трактується в якості когнітивної системи, пов'язаною із переробкою інформації, спостереженням, мисленням, фантазією тощо.

Отже, інваріантність слугує об'єктивним базисом динамічних змін у професійному образі та позиції викладача в умовах модернізації вищої школи.

Інваріантність, за визначенням у академічному тлумачному словнику, характеризує незмінність, постійність при яких-небудь перетвореннях, при переході до нових умов. Наявність категорії «інваріантність» дозволяє певним чином виявляти певні закономірності у тій чи іншій сфері людської діяльності.

Практичне заняття № 3 – 2 години

Семінар: Акмеологія як інструмент виявлення інтеркультурних механізмів розвитку професіоналізму та соціокультурного досвіду педагога.

Питання для обговорення:

1. Інваріанти та варіативи професійного розвитку викладача вищої школи.
2. Культуротворча функція професійно-педагогічної діяльності викладача як суб'єкта професійної діяльності.

Завдання для самостійної роботи

1. Виділити відмінні риси методів акмеологічних досліджень. Зробити порівняння з іншими науками.
2. Розкрити особливості акмеологічного знання.
3. Пояснити акмеологічне розуміння категорій «особистість» та «суб'єкт». Зробити порівняння з психологією.
4. Проаналізувати, яким чином в акмеологічних дослідженнях реалізується методологічний принцип «єдність особистості та діяльності» (на конкретних прикладах)...
5. Підготувати доповідь: «Акмеологічні ідеї у наукових роботах філософів, психологів, діячів культури» на основі аналізу наукових публікацій (за означеною темою).

Рекомендована література: [1], [2], [4], [9], [12], [13].

Тема: . АКМЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Лекційне заняття №4 2 години

План

1. Концептуальні засади акмеологічно спрямованої неперервної професійної підготовки майбутніх педагогів.
2. Розвиток професійної та наукової компетентності педагога.
3. Наукові підходи до професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя на акмеологічних засадах.
4. Інноваційні наукові підходи у творчій педагогічній діяльності.

Теоретичний блок. Специфіка комплексного підходу в акмеології полягає в тому, що він задає орієнтацію на єдність вивчення та реального практичного вдосконалення людини й соціуму. Комплексний підхід спрямовує на співставлення таких різноаспектних модальностей, як реальний та ідеальний стан, що стихійно склався, та оптимальні якості. Комплексний підхід дає стратегію перетворення наявного рівня розвитку у вищий, оптимальний поєднує розрізнені аспекти функціонування людини та її розвитку. Комплексний підхід у акмеології відкриває перспективу інтеграції різних рівнів внутрішньої організації людини – індивіду, особистості, індивідуальності та суб'єкта; він поєднує уявлення про особистість у житті, на життєвому шляху та в діяльності. Отже, комплексний підхід в акмеології має за основну функцію інтеграції різних якостей, властивості, стани, модальності буття людини та соціуму.

У педагогічній літературі немає одностайного розуміння поняття «інновація». Існують різні погляди щодо його тлумачення. «Інновація» розглядається як:

— комплексний цілеспрямований процес створення розповсюдження та використання нового, метою якого є задоволення потреб й інтересів людей новими засобами, що веде до повних якісних змін системи і способів забезпечення її ефективності, стабільності та життєздатності ;

— перехід певної системи з одного життєвого циклу в інший, що вносить нові стабільні елементи в середовище впровадження;

— зміст можливих змін педагогічної дійсності, які ведуть до невідомого раніше стану, результату, виникненню нових педагогічних технологій, методів, форм, що розвиває теорію та практику навчання і виховання;

— ідеї, процеси, засоби, результати, взяті в єдності якісного вдосконалення педагогічної системи;

— особлива організація діяльності і мислення, що спрямована на втілення нововведення в освітній простір, або процес створення, засвоєння, впровадження нового в освіті;

- новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях;
- нововведення в педагогічних системах та процеси, що їх супроводжують, спрямовані на одержання стійких позитивних результатів, що визначають прогресивний напрям розвитку як педагогічних систем в цілому так і їх окремих компонентів.

Практичне заняття № 4 – 4 години

Кейс-стаді: Інноваційні наукові підходи у творчій педагогічній діяльності

Питання для обговорення:

1. Професійна компетентність та науковий світогляд викладача вищої школи.
2. Інноваційний аспект професійної діяльності викладача вищої школи.

Завдання для самостійної роботи

1. Порівняти акмеографічний підхід у вивченні і розвитку професіоналізму спеціалістів та керівників з психологічним підходом.
2. Розкрити сутність акмеологічної компетентності викладача вищої школи.
3. Описати феномен гетерохронності особисто-професійного розвитку.
4. Показати роль продуктивної Я-концепції в розвитку професіоналізму викладача вищої школи.

Рекомендована література: [1], [2], [4], [9], [12], [13].

Тема: АКМЕОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ.

Лекційне заняття №5 2 години

План

1. Провідні шляхи формування особистості педагога.
2. Концепція розвитку педагогічної обдарованості.
3. Акме-концепція «навчання впродовж життя».
4. Особистісно-професійні акмедосягнення.
5. Академічна етика як квінтесенція культури.
6. Професійна етика педагога.
7. Формування гармонійної особистості.
8. Формування компетентного фахівця.
9. Етапи становлення професіонала.

Теоретичний блок. Система неперервної освіти є показником рівня розвитку культурного, морального, наукового, технічного потенціалу країни. На початку XXI століття неперервна освіта набуває важливого значення у контексті забезпечення сталого й збалансованого розвитку суспільства. Неперервна освіта є нагальною потребою сучасності, а привернення уваги до проблеми освіти впродовж життя, чітка національна позиція в цій сфері сприятимуть перетворенню України на сучасну цивілізовану демократичну державу, де інтереси і потреби кожної людини є предметом турботи держави і суспільства. На початку XXI ст. неперервна освіта є умовою особистісного й професійного самовдосконалення людини.

В епоху інформаційного суспільства неперервна освіта покликана сприяти науковому, соціальному й економічному розвитку держави, визначними рисами якої будуть діалог і культура, засновані на справедливості. Пошук шляхів виходу із фінансово-економічної кризи актуалізує нагальність підвищення соціальної мобільності людини через розвиток неперервної освіти. Саме система неперервної освіти і широке залучення до неї зокрема дорослого населення може запобігти безробіттю, забезпечити конкурентоспроможність на ринку праці. Це зумовлює посилення ролі неперервної освіти у розвитку сучасного суспільства. Водночас актуалізувалася необхідність формування людини «інноваційного мислення, інноваційного типу культури, здатної до інноваційного типу діяльності», яка є конкурентоспроможною й мобільною.

Для тлумачення освіти впродовж життя використовується низка термінів. У сучасних джерелах наведено такі поняття й терміносполуки: «навчання впродовж життя» (lifelong learning); «продовжена / подовжена освіта» (continuing education); «подальша освіта» (further education); «відновлювана освіта» (recurrent education) як освіта впродовж усього життя шляхом чергування навчання з іншими видами діяльності, головним чином з роботою; «перманентна освіта» (permanent education); «освіта впродовж життя» (lifelong education). Іноді освіта впродовж життя ототожнюється з «освітою дорослих» (adult education). У кожному з наведених термінів і понять зроблено акцент на певній стороні явища, але загальною є ідея «довічної незавершеності» освіти для людини.

Поняття «неперервна освіта» є зокрема категорією філософсько-педагогічною. Відповідно до цього, неперервна освіта розглядається як: а) процес, що охоплює все життя людини; б) аспект освітньої практики, що представляє її як цілеспрямоване засвоєння людиною соціокультурного досвіду, який не призупиняється з використанням усіх ланок наявної освітньої системи; в) принцип організації освітньої політики. Водночас у сучасних джерелах для трактування неперервної освіти використовуються різні поняття і терміносполуки. Найбільш поширеними з них є такі: неперервна освіта як освіта впродовж життя (lifelong learning (LLL)), неперервна освіта як освіта дорослих, неперервна освіта як неперервна професійна освіта. Ці поняття, незважаючи на їх зовнішню схожість, передбачають різні завдання щодо

управління системою освіти в цілому, так і неперервною освітою, а також її моніторингу.

Практичне заняття № 5 – 2 години

Семінар: Академічна етика як квінтесенція культури

Питання для обговорення:

1. Академічна етика у дзеркалі культурних інтерпретацій.
2. Академічна етика як нова філософія освіти.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготовка і захист реферату «Концептуальні засади акмеологічно спрямованої неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців»
2. Підготовка і захист реферату «Формальна і неформальна освіта як форми неперервного педагогічного акмепрофесіогенезу»

Рекомендована література: [1], [2], [4], [9], [12], [13].

Тема: РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОГО АКМЕПРОФЕСІОГЕНЕЗУ В УМОВАХ ФОРМАЛЬНОЇ І НЕФОРМАЛЬНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Лекційне заняття №6 2 години

План

1. Експлікація базових понять: професійний розвиток, професійне зростання, акмепрофесіогенез.
2. Акмеологічна концепція розвитку професіоналізму.
3. Професіоналізм діяльності.
4. Професіоналізм особистості.
5. Види педагогічного акмепрофесіогенезу. Періодизація педагогічного акмепрофесіогенезу.
6. Професійно-педагогічний досвід.
7. Рівні педагогічного акмепрофесіогенезу.
8. Формальна і неформальна освіта як форми неперервного педагогічного акмепрофесіогенезу.
9. Інноваційні напрями науково-методичного супроводу педагогічного акмепрофесіогенезу.
10. Акметехнології професійного розвитку фахівців.

Теоретичний блок. Акмеологічні технології це системний процес цілеспрямованого організаційно-методичного впливу на особистість з метою спонукання її до саморозвитку, саморозкриття, досягнення вищого рівня професійної самореалізації на шляху від реального до бажаного стану компетентності, конкурентоспроможності, що гарантовано забезпечується алгоритмом застосування дієвих форм, тренінгів, ігрових ресурсів.

Акмеологічні технології можуть бути класифіковані таким чином:

- Моделювально-тренінгові: партисипативні; моделювання віртуальних проблемних ситуацій;
- Інтерактивні, тім-білдингово-ігрові: інтелектуально-ігрові;
- Організаційно-проектувальні: проектно-дослідницькі;
- Особистісно-розвивальні: рефлексивний наратив; вибір траєкторії оптимізації дій; стратегія «На результат»; моделювання стратегії професійного зростання; візуалізації мислення.

Педагогічний акмепрофесіогенез це безперервний пролонгований процес професійного розвитку педагога в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти, всебічно-гармонійного становлення особистості (професіоналізм особистості) і професіонала (професіоналізм діяльності), що включає послідовні періоди (етапи, фази) його самотворення, самореалізації та самовдосконалення, зміни й перетворення психологічної структури професійно-педагогічної діяльності, мотиваційної сфери, ціннісно-світоглядних орієнтирів, розвитку ключових компетентностей, засвоєння та реалізації інноваційних професійних ролей і функцій.

Педагогічний акмепрофесіогенез передбачає:

Професійні (*hard skills* – тверді навички) – це універсальні навички, які будуть потрібні фахівцеві: управлінські, дослідницькі, лінгвістичні, маркетингові, технічні тощо.

Цифрові (*digital & data skills*) включають здатність до пошуку, збирання й опрацювання інформації, критичного та систематичного її використання; уміння користуватись інструментами для переробки, презентації та розуміння комплексної інформації та бути здатними отримати доступ для допомоги в критичному мисленні, творчості та інноваціях; знаходити й користуватись послугами Інтернет-служб.

Надпрофесійні, наскрізні (*soft skills* – гнучкі навички), що передбачають постановку цілей, лідерство, мотивацію, емоційний інтелект, комунікацію, прийняття рішень, планування, управління конфліктами, критичне мислення, креативність, опірність стресам тощо.

Акмепрофесіонал – фахівець, який досяг найвищого рівня професіоналізму діяльності (висока результативність і якість професійно-педагогічної діяльності, що виходять за межі професійних нормативів і забезпечуються власним творчо-продуктивним внеском; нова якість професійно-педагогічної дії; індивідуальний педагогічний стиль; авторська система діяльності тощо) і професіоналізму особистості (максимальний розвиток акмеологічних інваріантів, педагогічних здібностей) шляхом формальної, неформальної та інформальної післядипломної педагогічної освіти.

“Я-концепція” позитивно-гармонійна – це відносно стійка, певною мірою усвідомлена динамічна система уявлень людини про саму себе, що включає усвідомлення своїх фізичних, інтелектуальних природних властивостей, самооцінку, на основі якої вибудовується взаємодія з іншими людьми і суб’єктивне сприйняття. Ця система становить основу вищої саморегуляції людини, на базі якої вона вибудовує стосунки з навколишнім світом. “Я-концепція” – цілісний, хоча і не позбавлений внутрішніх протиріч образ власного Я, що виступає як настанови щодо самого себе і який включає такі компоненти: когнітивний – образ своїх якостей, здібностей, зовнішності, соціальної значущості тощо (самосвідомості); емоційний – самоповага, самоприниження тощо; оцінно-вольовий – прагнення підвищити самооцінку, завоювати повагу тощо. Позитивно-гармонійна Я-концепція являє собою гармонійне взаємодоповнення чотирьох складових, зокрема когнітивної (Я-образ), емоційно-оцінної (Я-ставлення), поведінкової (Я-учинок), спонтанно-креативної (Я-духовне). Я-концепція визначає, як буде діяти людина в конкретній ситуації, як інтерпретуватиме дії і вчинки інших, чого очікуватиме від близького і віддаленого майбутнього. Професійне “Я” вибудовується особистістю з урахуванням власних професійних якостей, мотивів, ціннісних орієнтацій, стилю та ефективності професійно-педагогічної діяльності, способів взаємодії із суб’єктами професійно-педагогічної взаємодії, а також наявного професійного досвіду, аналізу та узагальнення помилок і труднощів, бачення професійної перспективи розвитку.

Практичне заняття № 6 – 4 години

Дискусія: Формальна і неформальна освіта: переваги і суперечності

Питання для обговорення:

1. Порівняльний аналіз суміжних понять – неперервна освіта, освіта дорослих, освіта протягом життя, андрагогіка.
- 2.

Завдання для самостійної роботи

1. Скласти порівняльну таблицю щодо змісту понять «неперервна освіта», «формальна освіта», «інформальна освіта», «неформальна освіта».

Рекомендована література: [1], [2], [4], [9], [12], [13].

Тема: . КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ КРЕАТИВНО-АКМЕОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Лекційне заняття №7 2 години

План

1. Акмеологічний потенціал системи безперервної педагогічної освіти в професійному розвитку викладача вищої школи.
2. Постдипломна освіта як чинник професійного розвитку викладача вищої школи в системі безперервної педагогічної освіти.
3. Методичний арсенал креативно-акмеологічного супроводу професійного розвитку викладача вищої школи в постдипломній освіті.

Теоретичний блок. Визначальною ознакою неперервної професійної освіти виступає її градуалістичність та інституціональність, що реалізуються в ступневості певних освітніх шаблів (дошкільна, шкільна, допрофесійна, професійна, післяпрофесійна або дошкільна, загальна, професійна – початкова, середня, вища, післявузівська) і змісті різних інститутів післядипломної освіти.

Сутність безперервної освіти у філософсько-концептуальному змісті полягає у розвитку здатності людини навчатись, діяти, сприймати дійсність адекватно суспільним, духовно-матеріальним, економічним відносинам, набувати різнобічного досвіду та робити його предметом творчого перетворення в залежності від власного творчого потенціалу та умов середовища, що спричиняють його актуалізацію. Нова функція освіти полягає у її ресурсному призначенні відносно людини, суспільства, держави, культурних практик, що реалізується шляхом гармонізації і взаємопідтримки усіх названих сфер в оновлювальній цілісності утворених шляхом їх реінтеграції.

Якщо, в традиційному розумінні неперервна професійна освіта – це складноорганізоване соціально-культурне явище, об'єктивоване як система інститутів, місія яких полягає в організації професіоналізації людини, то цінність акме-особистісної конотації безперервної професійної освіти полягає у її певній незалежності від спеціально організованої структури освітніх установ і систематизованих кваліфікаційних меж (наприклад, викладача) професійних компетенцій. Поєднання в системному розгляді безперервної професійної освіти спрямованості на категорію професіоналів і на категорію особистості демонструє актуальні зрушення в осягненні цілісності цього складноорганізованого процесуально-системного феномену особистісної і соціокультурної природи. Тому сучасне розуміння безперервної професійної

освіти викладача фахових дисциплін не обмежується логікою педагогічної освіти, адже можливе отримання різних професій, кількох вищих освіт, проходження різноманітних курсів підвищення кваліфікації і перепідготовки, що вказує на потенціал її системної відкритості, а отже й на необхідність урахування таких її характеристик.

Формувально-процесуальна спрямованість креативно-акмеологічного супроводу постдипломної освіти відбиває функціонування її закономірностей і принципів не лише завдяки застосуванню універсального комплексу розглянутих технологій, реалізованих традиційними дидактичними засобами, але й вимагає спеціальної об'єктивної організації їх реалізації, що передбачає розробку необхідних умов, методів, прийомів. Універсальний комплекс освітніх технологій креативно-акмеологічного супроводу професійного розвитку викладача вищої школи здебільшого окреслює варіативні обставини для професійного розвитку викладача вищої школи_.

Практичне заняття № 7 – 2 години

Круглий стіл: Концептуально-методичні основи професійного розвитку викладача вищої школи

Питання для обговорення:

1. Професійний розвиток та саморозвиток викладача вищої школи.
2. Методичний супровід професійного саморозвитку викладача вищої школи.
3. Креативний супровід професійного саморозвитку викладача вищої школи.

Завдання для самостійної роботи

1. Дібрати приклади використання інноваційних наукових підходів у творчій педагогічній діяльності викладача ЗВО (за спеціалізацією)
2. Підготувати доповідь «Провідні шляхи формування особистості педагога». Розробити концепцію власного розвитку педагогічної майстерності (за спеціалізацією).

Рекомендована література: [1], [2], [4], [9], [12], [13].

Критерії оцінювання
Критерії оцінювання за різними видами роботи

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90–100 А)	Здобувач вищої освіти має ґрунтовні знання щодо науково-понятійного апарату акмеології як наукової дисципліни, про загальні методологічні принципи акмеології, інваріантність і варіативність професійної діяльності викладача вищої школи в епоху змін, концептуальні засади акмеологічно спрямованої неперервної професійної підготовки майбутніх педагогів, інноваційні напрями науково-методичного супроводу педагогічного акмепрофесіогенезу. Усні відповіді відрізняються повнотою, логікою та аргументованістю. Уміє на високому рівні використовувати інноваційні наукові підходи у творчій педагогічній діяльності, адекватно оцінювати особистісно-професійні акмедосягнення, застосовувати акметехнології професійного розвитку фахівців. розробляти методичний арсенал креативно-акмеологічного супроводу професійного розвитку майбутніх фахівців.
Добре (82–89 В)	Здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом. На достатньому рівні знає науково-понятійний апарат акмеології як наукової дисципліни, загальні методологічні принципи акмеології, інваріантність і варіативність професійної діяльності викладача вищої школи в епоху змін, концептуальні засади акмеологічно спрямованої неперервної професійної підготовки майбутніх педагогів, інноваційні напрями науково-методичного супроводу педагогічного акмепрофесіогенезу. Усні відповіді відрізняються логікою та аргументованістю, проте вони не завжди повні. На достатньому рівні володіє вміннями використовувати інноваційні наукові підходи у творчій педагогічній діяльності, адекватно оцінювати особистісно-професійні акмедосягнення, застосовувати акметехнології професійного розвитку фахівців. У розробленні методичного арсеналу креативно-акмеологічного супроводу професійного розвитку майбутніх фахівців подекуди припускається незначних помилок.
Добре (74–81 С)	Здобувач вищої освіти має знання науково-понятійного апарату акмеології як наукової дисципліни, обізнаний із загальними методологічними принципами акмеології, натомість плутається у визначеннях сутності інваріантності і варіативності професійної діяльності викладача вищої школи, у визначенні концептуальних засад акмеологічно спрямованої неперервної професійної підготовки майбутніх педагогів припускається помилок, визначення інноваційних напрямів науково-методичного супроводу педагогічного акмепрофесіогенезу викликає певні труднощі. Усні відповіді в цілому логічні, проте вони не завжди повні й аргументовані. Уміє загалом використовувати інноваційні

	<p>наукові підходи у творчій педагогічній діяльності, натомість не завжди адекватно оцінює особистісно-професійні акмедосягнення, застосування акметехнологій у професійному розвитку фахівців викликає труднощі. У розробленні методичного арсеналу креативно-акмеологічного супроводу професійного розвитку майбутніх фахівців подекуди припускається помилок.</p>
<p>Задовільно (64–73 D)</p>	<p>Здобувач вищої освіти володіє знаннями щодо науково-понятійного апарату акмеології як наукової дисципліни, у визначенні загальних методологічних принципів акмеології, сутності інваріантності і варіативності професійної діяльності викладача вищої школи, концептуальних засад акмеологічно спрямованої неперервної професійної підготовки майбутніх педагогів припускається значних помилок, визначення інноваційних напрямів науково-методичного супроводу педагогічного акмепрофесіогенезу викликає труднощі. Усні відповіді не завжди логічні і повні. Використання інноваційних наукових підходів у творчій педагогічній діяльності викликає труднощі, не вміє адекватно оцінювати особистісно-професійні акмедосягнення, застосування акметехнологій у професійному розвитку фахівців викликає труднощі. У розробленні методичного арсеналу креативно-акмеологічного супроводу професійного розвитку майбутніх фахівців припускається помилок, потребує допомоги з боку однокурсників або викладача.</p>
<p>Задовільно (60–63 E)</p>	<p>Здобувач вищої освіти має репродуктивні знання щодо науково-понятійного апарату акмеології як наукової дисципліни, у визначенні загальних методологічних принципів акмеології, сутності інваріантності і варіативності професійної діяльності викладача вищої школи, концептуальних засад акмеологічно спрямованої неперервної професійної підготовки майбутніх педагогів припускається суттєвих помилок, визначення інноваційних напрямів науково-методичного супроводу педагогічного акмепрофесіогенезу викликає значні труднощі. Усні відповіді не повні. Використання інноваційних наукових підходів у творчій педагогічній діяльності викликає значні труднощі, неадекватно оцінює особистісно-професійні акмедосягнення, застосування акметехнологій у професійному розвитку фахівців викликає значні труднощі. У розробленні методичного арсеналу креативно-акмеологічного супроводу професійного розвитку майбутніх фахівців припускається помилок, потребує допомоги з боку викладача.</p>
<p>Незадовільно (35–59 FX)</p>	<p>Здобувач вищої освіти має фрагментарні знання щодо науково-понятійного апарату акмеології як наукової дисципліни, у визначенні загальних методологічних принципів акмеології, сутності інваріантності і варіативності професійної діяльності викладача вищої школи, концептуальних засад акмеологічно</p>

	<p>спрямованої неперервної професійної підготовки майбутніх педагогів припускається грубих помилок, визначення інноваційних напрямів науково-методичного супроводу педагогічного акмепрофесіогенезу викликає суттєві труднощі. Усні відповіді часткові. Не вміє використовувати інноваційні наукові підходи у творчій педагогічній діяльності, неадекватно оцінює особистісно-професійні акмедосягнення, застосування акметехнологій у професійному розвитку фахівців викликає суттєві труднощі. Не вміє розробляти методичний арсенал креативно-акмеологічного супроводу професійного розвитку майбутніх фахівців.</p>
--	---

4. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Усне опитування, вирішення педагогічних ситуацій, методичне портфоліо (доповіді, презентації, схеми, порівняльні таблиці тощо), залік.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти : монографія / керівн. авт. кол. Н. В. Гузій. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. (електронний ресурс)

Допоміжна

2. Акмеология : учебник / под общ. ред. докт. психолог. наук, проф., академика РАО А. А. Деркача. Москва : Изд-во РАГС, 2002. 650 с.
3. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : Атака, 2009. 684 с.
4. Вершловский С. Г. Непрерывное образование. Санкт-Петербург : СПбАППО, 2007. 147 с.
5. Вознюк О. В. Педагогічна синергетика : генеза, теорія і практика : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2012. 708 с.
6. Вознюк О. В. Розвиток особистості педагога в умовах цивілізаційних змін: теорія і практика : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2013. 608 с.
7. Вознюк О. В., Дубасенюк О. А. Цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти: інтегративний підхід : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2009. 684 с.
8. Гагин Ю. А. Акмеологические очерки педагогического совершенства. Санкт-Петербург : Изд-во Балт. пед. акад., 1999. 76 с.
9. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти : монографія. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. 243 с.
10. Деркач Т. Г. Неперервна професійна підготовка фахівців фізичного виховання: акмеологічні засади : монографія / за ред. С. О. Сисоевої. Київ : Видавництво ВП «Едельвейс», 2016. 528 с.
11. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала. Москва : Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж : Издательство НПО «МОДЭКС», 2004. 752 с.
12. Деркач А. А., Кузьмина Н. В. Акмеология : пути достижения вершин профессионализма. Москва : РАГС, 1993. 23 с.
13. Інноваційні педагогічні технології у системі неперервної професійної освіти : монографія / за ред. С. С. Вітвицької, доктора педагогічних наук, професора. Житомир : «Полісся», 2015. 368 с
14. Кузьмінський А. І. Післядипломна педагогічна освіта : теорія і практика : монографія. Черкаси : Видавничий відділ ЧДУ, 2002. 290 с.
15. Левовицький Т. Професійна підготовка і праця вчителів : наукове видання. Київ-Маріуполь : Видавництво «Рената», 2011. 119 с.

16. Логинова А. В. Навыки преподавателя 21 века как условие и показатель качества образовательного процесса. *Молодой ученый*. 2015. № 11. С. 1402–1405.
17. Маркова А. К. Психология профессионализма. Москва : Международный центр «Знание», 1996. 308 с.
18. Модернізація системи вищої освіти : соціальна цінність і вартість для України : монографія / Серія «Модернізація вищої освіти: світоглядно-педагогічні проблеми». Київ, 2007. 257 с.
19. Професійна педагогічна освіта : акме-синергетичний підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 389 с.
20. Професійна педагогічна освіта : системні дослідження : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2015. 308 с.
21. Професійно-педагогічна освіта : сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : монографія / авт. кол. О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька, Н. Г. Сидорчук, О. М. Спірін, Н. В. Якса та ін. / за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. Вид. 2-е, доп. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2008. 396 с.
22. Сисоєва С. О., Батечко Н. Г. Вища освіта України : реалії сучасного розвитку. Київ : ВДЕКМО, 2011. 344 с.
23. Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во Рута, 2016. 400 с.
24. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості : у межах і за межами буденності. Київ : Либідь, 2003. 376 с.

Інформаційні ресурси

1. Веб-сторінка Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Веб-сторінка Міністерства освіти і науки України. URL: www.mon.gov.ua
3. Веб-сторінка бібліотеки ім. Вернадського. URL: www.nbu.gov.ua
4. Веб-сторінка бібліотеки Університету Ушинського. URL: <https://library.pdpu.edu.ua>
Веб-сторінка репозитарію Університету Ушинського. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua>

Підписано до друку 4.09.2020.
Обсяг 0,9 друк. арк. Формат 60x88/19 Зам. № 1409/19.
Наклад 100 прим.

Надруковано у ФОП Бондаренко М.О.
м. Одеса, вул. В. Арнаутська, 60
т. +38 0482 35 79 76
info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.